



NORGES HØYESTERETT

Den 2. januar 2007 avsa Høyesterett kjennelse i

HR-2007-00002-A, (sak nr. 2006/832), sivil sak, kjæremål,

A (advokat Arnor B. Ilstad – til prøve)

mot

Staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet (Regjeringsadvokaten
v/advokat Elisabeth Stenwig)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Stang Lund**: Saken gjelder spørsmål om avvisning av søksmål etter trygderettsloven § 23 om lovligheten av Trygderettens kjennelse.
- (2) A ble utsatt for en arbeidsrelatert ulykke i 1992 ved at han falt ned 1,8 meter fra et stillas da en stige gled til side. Han mente at fallet førte til ryggplager som gjorde ham varig arbeidsufør, og søkte om godkjennelse av skaden som yrkesskade. Trygdekontoret i Tana avslo søknaden 16. august 1994.
- (3) A satte på ny fram krav om godkjenning av skaden som yrkesskade i januar 1997. Trygdekontoret avslo kravet 28. oktober 1999. Vedtaket ble påklagd til fylkestrygdekontoret, som 27. november 2000 stadfestet trygdekontorets avslag. Saken ble brakt inn for Trygderetten. I kjennelse 10. mai 2002 ble fylkestrygdekontorets vedtak stadfestet. Retten fant at forandringen ikke kunne ha oppstått ved fallet i 1992. Det ble lagt avgjørende vekt på en sakkyndig erklæring fra 1997, hvor røntgenbilder tatt før ulykken viste samme forandringer i ryggspylen som røntgenbilder tatt etter ulykken. Trygderetten fant at forandringene i ryggspylen sannsynligvis skyldtes ”avløpen Morbus Scheuermann”, en sykdom som utvikler seg i ungdomstiden og kan gi plager i voksen alder. Trygderettens kjennelse ble brakt inn for Hålogaland lagmannsrett, som i dom 21. mars 2003 frifant staten.
- (4) Om lag et halvt år senere ble det foretatt ny røntgenundersøkelse. Under henvisning til at røntgenundersøkelsen påviste at A ikke led av ”Morbus Scheuermann”, krevde A 22. mars 2004 ny behandling av saken. Fylkestrygdekontoret i Finnmark avslo 14. mai 2004

kravet om ny behandling og opplyste at vedtaket kunne ankes til Trygderetten innen seks uker fra brevet ble mottatt. Avslaget ble brakt inn for Trygderetten, som i kjennelse 6. mai 2005 stadfestet fylkestrygdekontorets vedtak.

- (5) A tok 13. november 2005 ut stevning for Hålogaland lagmannsrett etter trygderettsloven § 23 og krevde at Trygderettens kjennelse ble kjent ugyldig. Staten påsto saken avvist fordi den var rettskraftig avgjort ved Hålogaland lagmannsretts dom av 21. mars 2003. Lagmannsrett avsa 20. februar 2006 kjennelse med slik slutning:

”1. Saken avvises.

2. Saksomkostninger tilkjennes ikke.”

- (6) A har påkjært lagmannsrettens kjennelse. Kjæremålet gjelder i hovedsak rettsanvendelsen.
- (7) Høyesteretts kjæremålsutvalg har bestemt at kjæremålet i sin helhet skal avgjøres av Høyesterett etter lov 25. juni 1926 nr. 2 § 6 annet ledd. Justitiarius har besluttet at partsforhandlinger skal finne sted etter reglene for ankesaker.
- (8) A har i korte trekk anført:
- (9) Lagmannsrettens kjennelse er basert på feil forståelse av tvistemålsloven § 163 og de ulovfestede regler om gjenopptakelse av saker for Trygderetten. Lagmannsretten har feilaktig henvist til punkt 8.1.2 om ny ankebehandling i Rikstrygdeverkets ankerundskriv 15. september 1997. A har krevd gjenopptakelse etter punkt 8.1.3.
- (10) Tvistemålslovens alminnelige regler om rettskraft får ikke anvendelse når Trygderetten foretar ny prøving av en tidligere avgjort sak for domstolene etter retningslinjene i Rikstrygdeverkets ankerundskriv, som er basert på Trygderettens praksis. Både trygdeforvaltningen og Trygderetten må ha adgang til å vurdere om nye bevis gir grunnlag for endring av det tidligere vedtak. Enkeltvedtak i saker om trygd kan ikke være endelige, men må kunne prøves på ny om forholdene tilsier det. Dersom tvistemålslovens regler om rettskraft får anvendelse, vil den trygdede henvises til ny prøving av trygdesaken gjennom begjæring om gjenopptakelse av dommen. Tvistemålsloven kapittel 27 gir en snevrere adgang for gjenopptakelse av dommer enn de forvaltningsrettslige prinsippene om ny behandling av saken. Det er ingen grunn til at muligheten for ny prøving av saken skal være snevrere bare fordi saken har vært etterprøvd av de alminnelige domstolene. I tillegg kommer at gjennomføringen av en sak om gjenopptakelse for domstolene ville være kostbar, og en belastning for den trygdede.
- (11) Det følger av Trygderettens praksis og Rikstrygdeverkets ankerundskriv at saker for Trygderetten kan gjenopptas når det kommer nye opplysninger om faktiske forhold etter at Trygderetten har behandlet saken. Den etablerte praksis, som er nedfelt i Rikstrygdeverkets rundskriv, er så entydig og langvarig at den har fått sedvanerettslig karakter. Reglene gir den trygdede en rett til å få en ny prøving av saken. Trygdeforvaltningen og Trygderetten har en generell adgang til å omgjøre til gunst for trygdede når det foreligger nye faktiske opplysninger.
- (12) I den påkjærte sak har Trygderetten ikke avvist anken, men realitetsbehandlet saken. Også dette tilsier at den trygdede har rett til å bringe saken inn for domstolene når en avgjørelse

går ham imot. Det må skilles mellom selve prøvingen av vilkårene for å ta en begjæring om gjenopptakelse under behandling og avgjørelse av om kravet kan føre fram.

- (13) Reelle hensyn tilsier at de ulovfestede regler om gjenopptakelse for Trygderetten også gjelder i de tilfeller gyldigheten av Trygderettens kjennelse har vært prøvd av domstolene. Folketrygdloven er en rettighetslov for befolkningen. Reglene om gjenopptakelse av dommer og ulovfestede regler om omgjøring bør gjelde uavhengig av hverandre. Ved en forvaltningsmessig gjenopptakelse foreligger det grunnlag for en bredere bedømmelse. Oppgavene til trygdeforvaltningen og Trygderetten er forskjellig fra domstolenes oppgaver.
- (14) A har nedlagt slik påstand:
- ”1. **Lagmannsrettens kjennelse oppheves, og saken hjemvises for fortsatt behandling i lagmannsretten.**
2. **Kjærende part tilkjennes saksomkostninger for lagmannsretten.”**
- (15) *Staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet* har i korte trekk anført:
- (16) Lagmannsrettens kjennelse er riktig, og staten kan i hovedsak slutte seg til lagmannsrettens begrunnelse.
- (17) As søksmål for lagmannsretten gjelder samme krav som ble avgjort ved lagmannsrettens dom i 2003. Nytt vedtak som trer i stedet for det tidligere vedtak som ble prøvd av lagmannsretten i 2003, foreligger ikke. Når trygdeforvaltningen ikke finner grunnlag for ny behandling av saken, skjer det heller ikke noen endring i den trygdedes rettsstilling. Lagmannsretten har korrekt tatt stilling til om det kan reises nytt søksmål om et spørsmål som allerede er rettskraftig avgjort, og anvendt tvistemålsloven § 163. Ny prøving for lagmannsretten kan ikke finne sted på annen måte enn ved begjæring om gjenopptakelse etter tvistemålsloven kapittel 27.
- (18) Fylkestyrgdekontorets beslutning om å avslå begjæringen om å behandle saken på ny kan ikke ankes til Trygderetten etter folketrygdloven § 21-12. Rikstrygdeverkets ankerundskriv fra 1997 om ny behandling av sak som Trygderetten har avgjort, gjelder ikke når en sak om gjenopptakelse bringes inn for domstolene. Trygderetten skulle derfor ha avvist anken.
- (19) Selv om tvistemålslovens regler om gjenopptakelse av dommer ikke er til hinder for at trygdeforvaltningen og Trygderetten kan ta en sak opp til ny behandling, medfører ikke dette at den trygdede har rettskrav på slik behandling.
- (20) Subsidiært anføres at Trygderettens kjennelse ikke kan bringes inn for lagmannsretten etter trygderettsloven § 23 jf. § 1 første ledd. En beslutning om ikke å omgjøre et tidligere vedtak er ikke et enkeltvedtak som gjelder individuelle rettigheter og plikter. Uansett kan ikke Trygderettens kjennelse angripes ved stevning til lagmannsretten når det foreligger rettskraftig dom. Saken skulle eventuelt vært reist for tingretten.
- (21) De ulovfestede regler om gjenopptakelse av Trygderettens kjennelser må ses i sammenheng med seks måneders fristen for søksmål, som kom inn i trygderettsloven § 23 fjerde ledd i 1999. For anvendelse av bestemmelsen spiller det ingen rolle om det er

det opprinnelige vedtak eller nektelse av å gjenoppta saken som angripes. Dersom man tillater ny behandling, vil seks måneders fristen ikke bli effektiv. Dette vil åpne for mange krav om ny behandling av allerede avgjorte saker.

(22) Staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet har nedlagt slik påstand:

”1. Lagmannsrettens kjennelse stadfestes.

2. Staten tilkjennes saksomkostninger for Høyesterett med tillegg av lovbestemt rente fra forfall og til betaling skjer.”

(23) *Jeg er kommet til at kjæremålet må tas til følge.*

(24) Innledningsvis nevnes at lagmannsretten besluttet å behandle skriftlig spørsmålet om saken skulle avvises, jf. tvistemålsloven § 93. Kjæremålet gjelder lagmannsrettens behandling av dette spørsmål, og utvalget har full kompetanse.

(25) Jeg tar utgangspunkt i at avslag på en begjæring om omgjøring av et enkeltvedtak truffet av en offentlig myndighet, kan bringes inn for domstolene om den vedtaket gjelder har aktuell rettslig interesse, jf. tvistemålsloven § 54. Dette gjelder også avslag på en begjæring om omgjøring av en kjennelse av Trygderetten eller avgjørelse av fylkestrygdekontor eller annet trygdeorgan som nekter å godkjenne en yrkesrelatert skade som yrkesskade. Spørsmålet i saken er om kravet skal avvises fordi det er rettskraftig avgjort ved lagmannsrettens dom fra 2003, subsidiært om søksmålet kan bringes direkte inn for lagmannsretten etter trygderettsloven § 23.

(26) Dommen fra 2003 gjelder lovligheten av Trygderettens kjennelse 10. mai 2002, hvor fylkestrygdekontorets vedtak 27. november 2000 om å avslå kravet om godkjennelse av yrkesrelatert skade 3. mars 1992 som yrkesskade, ble stadfestet. Lagmannsretten kom til at det ikke var sannsynlig at fallet i 1992 var årsak til As ryggplager.

(27) Saken nå gjelder spørsmålet om Trygderettens kjennelse 6. mai 2005 er ugyldig. På grunnlag av erklæring 31. oktober 2003 fra kommunelegen i Tana anførte A at han ikke har lidelsen ”Morbus Scheuerman”. For Trygderetten anførte fylkestrygdekontoret at det ikke var kommet fram nye opplysninger som kunne gi grunnlag for gjenopptakelse etter Rikstrygdeverkets retningslinjer og påsto at vedtaket skulle stadfestes. Spørsmålet om avvising etter tvistemålslovens regler om rettskraftige dommer ble ikke reist.

(28) Trygderetten tok imidlertid av eget tiltak opp betydningen av den rettskraftige dommen fra 21. mars 2003. Dersom bestemmelsene om gjenopptakelse i tvistemålsloven § 407 nr. 6 jf. annet ledd og § 409 første ledd fikk anvendelse, skulle kravet om gjenopptakelse vært framsatt for Hålogaland lagmannsrett. Anken til Trygderetten måtte da vært avvist.

(29) Trygderetten behandlet deretter spørsmålet om reglene i tvistemålslovens kapittel 27 er et absolutt hinder for at trygdeforvaltningen og eventuelt senere Trygderetten kunne ta opp en tidligere avgjort sak til ny behandling i de tilfeller nye faktiske opplysninger forelå. Trygderetten fant at spørsmålet ikke var løst i trygderettsloven eller prosesslovgivningen. Deretter fortsatte retten:

”Retten mener at det har formodningen mot seg at en sak som den foreliggende bare kan gjenopptas etter reglene i tvistemålsloven kap. 27. Reelle hensyn tilsier at

trygdeforvaltningen må kunne prøve om nye faktiske opplysninger gir grunnlag for endring av domsresultatet. I utgangspunktet representerer dette en enkel, praktisk og kostnadsbesparende løsning. Rettssikkerheten er ivaretatt ved at trygdeforvaltningens avgjørelse kan bringes inn for Trygderetten og senere for de ordinære domstolene. Noe rettsstap vil vedkommende ikke lide. En endring av domsresultatet vil være til gunst for henne/ham. Retten vil i denne forbindelse også peke på at en rettskraftig dom i en sak hvor partene har fri rådighet, ikke er til hinder for at partene senere avtaler en annen løsning enn domsresultatet.

At trygdeforvaltningen/Trygderetten må kunne ta opp en sak til ny behandling, uavhengig av om det foreligger en rettskraftig dom, synes å være forutsatt i Trygderettens praksis, jf. ankesak nr. 03/03332. Men etter det retten kan se, er spørsmålet ikke drøftet eksplisitt i noen kjennelse av Trygderetten.

Retten er på dette grunnlaget kommet til at tvistemålslovens regler om gjenopptakelse i kap. 27 ikke er til hinder for at trygdeforvaltningen og Trygderetten kan ta opp til ny behandling en sak som er avgjort ved rettskraftig dom, basert på at det er innkommet nye faktiske opplysninger. Ved den nye behandlingen må de regler om gjenopptakelse som har utviklet seg gjennom Trygderettens praksis kunne anvendes.

Det avgjørende blir da om de nye opplysninger som A legger fram er egnet til at hans krav helt eller delvis må gis medhold, jf. bl.a. ankesak nr. 01/02779.”

- (30) Trygderetten kom til at det ikke var avgjørende for spørsmålet om godkjenning av skaden som yrkesskade, at A nå hadde godtgjort at han ikke hadde sykdommen ”Morbus Scheuerman”. De degenerative forandringer med lett spondylose som tidligere var påvist ved røntgen, skyldtes ikke fallet i 1992. Fylkestrygdekontorets vedtak 14. mai 2004 om å avslå begjæringen om ny behandling av saken ble stadfestet.
- (31) Jeg er enig med Trygderetten i at tvistemålslovens regler om gjenopptakelse av dommer ikke er til hinder for at trygdeforvaltningen og Trygderetten kan ta opp til ny behandling saker som er avgjort ved rettskraftig dom. Etter min mening er det ingen grunn til at en trygdet ved å bringe en kjennelse av Trygderetten inn for domstolene, skal komme i en dårligere stilling enn andre med hensyn til ny behandling for trygdemyndighetene og Trygderetten. Ved den nye behandling gjelder de regler som er utviklet gjennom Trygderettens langvarige og omfattende praksis, og kodifisert i Rikstrygdeverkets ankerundskriv 15. september 1997 med senere endringer. Jeg tilføyer at seks måneders fristen for søksmål, som kom inn ved endringslov 10. desember 1999 nr. 84, ikke kan være til hinder for at trygdeforvaltningen tar en tidligere avgjort sak opp til behandling. Det følger av forarbeidene at fristen for søksmål ikke kunne antas å føre til ”noen svekkelse av den trygdedes rettsstilling”, og at det som regel vil være ”kurant” å få en ny behandling av realiteten når det kan anføres ”rimelig grunn til dette”, jf. Ot.prp. nr. 46 for 1998–99 side 32 annen spalte.
- (32) Det neste spørsmål blir da om den rettskraftige dom fra 2003 sperrer for ny prøvning for lagmannsretten av gyldigheten av Trygderettens siste kjennelse. Det avhenger av om kjennelsen gjelder samme domskrav.
- (33) Etter Rikstrygdeverkets ankerundskriv punkt 8.1.3 kan begjæring om gjenopptakelse av en sak som tidligere er ankebehandlet, fremmes blant annet når:

”Det er fremkommet opplysninger om det faktiske saksforhold uten at det kan sies å skyldes noen feil fra Trygderettens side at disse opplysningene ikke forelå da saken ble ankebehandlet, jf. her særlig trygderettsloven § 15 nr. 1.”

- (34) Det følger videre av punkt 8.1.3 at en begjæring om gjenopptakelse først skal behandles av den instans som har truffet det aktuelle vedtak, her fylkestrygdekontoret. Dersom vedtaksorganet finner at vilkårene for gjenopptakelse ikke er til stede, underrettes den ankende part om dette og gis melding om ankeadgang og ankefrist. Nye opplysninger kan vanligvis bare gi grunnlag for gjenopptakelse når det er grunn til å tro at de kunne ha ført til et annet resultat om de hadde foreligget før avgjørelsen ble truffet.
- (35) Trygderettens praksis og ankerundskrivet må etter min mening forstås slik at et medlem av folketrygden har krav på å få en gjenopptakelse vurdert av Trygderetten når fylkestrygdekontoret har avslått en begjæring om ny behandling av saken. Dette følger direkte av punkt 8.1.3 og av brevet til A om avslaget.
- (36) I dette tilfellet har Trygderetten i kjennelse 6. mai 2005 foretatt en ny realitetsprøving av det avslag lagmannsretten tok stilling til i 2003 og stadfestet fylkestrygdekontorets vedtak 14. mai 2004 om ikke å gi saken ny behandling. Disse avgjørelser av fylkestrygdekontoret og Trygderetten er nye rettsstiftende kjensgjerninger. Rettskraftsvirkningen av lagmannsrettens dom fra 2003 er ikke til hinder for at A kan få prøvd for domstolene lovligheten av Trygderettens siste kjennelse. Spørsmålet nå er om Trygderetten har forstått og anvendt de ulovfestede regler om ny prøving på riktig måte, og om nytt vedtak om avslag er gyldig. Dette er åpenbart ikke rettskraftig avgjort av lagmannsretten i 2003.
- (37) Da jeg har kommet til at søksmålet nå gjelder et annet domskrav, er det for meg ikke nødvendig å ta stilling til rekkevidden av seks måneders fristen i trygderettsloven § 23 fjerde ledd.
- (38) Subsidiært har staten anført at trygderettsloven § 23 jf. § 1 første ledd begrenser Trygderettens kompetanse til prøving av vedtak som gjelder ”individuelle rettigheter og plikter”. Et avslag på en begjæring om ny behandling av et tidligere vedtak om ikke å godkjenne ulykken som yrkesskade, gir etter statens mening ikke nye rettigheter og plikter. Dersom nektelse av en omgjøring kan prøves for domstolene, må slik etterprøving i tilfelle skje ved saksanlegg i første instans.
- (39) Jeg forstår trygderettsloven § 23 slik at den generelt gjelder prøving av lovligheten av Trygderettens kjennelser. Det framgår ikke av bestemmelsen at den er begrenset til visse kjennelser. Henvisningen til individuelle rettigheter og plikter i § 1 første ledd kan etter min mening ikke medføre at avslag på en begjæring om gjenopptakelse av vedtak etter trygdeloven faller utenfor. Også kjennelser som nekter ny prøving eller omgjøring av tidligere avslag gjelder individuelle rettigheter og plikter etter § 1. Konsekvensen av den av staten anførte lovforståelse vil i så fall være at heller ikke Trygderetten kunne behandle slike krav. Dette ville være i strid med langvarig og entydig praksis og Rikstrygdeverkets ankerundskriv fra 1997.
- (40) Lagmannsrettens kjennelse må etter dette oppheves, og saken hjemvises til fortsatt behandling ved lagmannsretten, jf. tvistemålsloven § 403 annet ledd jf. § 392 annet ledd.
- (41) Den kjærende part har krevd saksomkostninger for lagmannsretten med egenandel 3 950 kroner. Han er for Høyesterett innvilget fri sakførsel etter rettshjelpsloven § 18 og skal da ikke betale egenandel. Lagmannsretten har, som nevnt innledningsvis, delt saksbehandlingen slik at bare spørsmålet om avvisning står til prøving for Høyesterett.

Omkostningsansvaret for lagmannsretten vil avhenge av utfallet av den nye behandling i denne instans. Avgjørelse av spørsmålet om saksomkostninger må utsettes etter tvistemålsloven § 179 første ledd tredje punktum.

(42) Jeg stemmer for denne

K J E N N E L S E :

1. Lagmannsrettens kjennelse oppheves, og saken hjemvises til ny behandling ved lagmannsretten.
2. Avgjørelsen av saksomkostninger for lagmannsretten utsettes til den avgjørelse som avslutter hele saken.

(43) Dommer **Flock:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.

(44) Dommer **Endresen:** Likeså.

(45) Dommer **Skoghøy:** Likeså.

(46) Dommer **Lund:** Likeså.

(47) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

K J E N N E L S E :

1. Lagmannsrettens kjennelse oppheves, og saken hjemvises til ny behandling ved lagmannsretten.
2. Avgjørelsen av saksomkostninger for lagmannsretten utsettes til den avgjørelse som avslutter hele saken.

Riktig utskrift bekreftes: